

Avalent>Perekonnaasjad ja pärimine>Vanemlik vastutus – lapse isikuhooldusõigus ja suhtlusõigus**Vanemlik vastutus – lapse isikuhooldusõigus ja suhtlusõigus**

Prantsusmaa

1 Mida tähendab õiguslik termin „vanemlik vastutus” igapäevaelus? Millised on vanemliku vastutuse kandja õigused ja kohustused?

Prantsusmaal on vanema hooldusõigus määratletud kui õiguste ja kohustuste kogum, mille eesmärk on tagada lapse huvid.

See õigus jääb vanematele kuni lapse täisealiseks saamiseni või täieliku teovõime omandamiseni.

Vanemate kohustus on kaitsta laste turvalisust, tervist ja kõlbelisi väärtusi, neid kasvatada ja võimaldada nende arengut, austades neid kui indiviide.

Neil tuleb määrata kindlaks lapse harilik viibimiskoht, eriti kui nad elavad lahus. Nad peavad tagama lapsele eluaseme või kui seda ei ole võimalik teha, peavad nad korraldama tema majutamise kolmanda isiku juures.

Emal ja isal on õigus ja kohustus oma laste järele valvata ning nad peavad hoolitsema laste eest ja tagama nende igapäevaste vajaduste rahuldamise. Nad võivad laste vanust arvestades nende suhteid kolmandate isikutega piirata või isegi keelata. Nad peavad austama laste õigusi omada isiklikke suhteid oma vanavanematega.

Vanemate kohustus on tagada oma lastele haridus. See hõlmab kooliharidust, kutseõpet, kõlblust ja ühiskondlikku elu. Nende ülesanne on otsustada lapse usutunnistuse üle, austades teda kui indiviidi. Nad otsustavad lapse võimaliku ravi üle.

Vanema hooldusõiguse teostamisel on ema ja isa ka laste seadusjärgsed esindajad ning esindavad selles staatuses neid kõigis tsiviilasjades ja valitsevad nende vara.

Olenemata sellest, kas nad teostavad vanema hooldusõigust või mitte, peab iga vanem panustama laste ülalpidamisse ja kasvatamisse võrdeliselt oma võimaluste ja lapse vajadustega.

2 Kellel lasub üldjuhul vanemlik vastutus lapse eest?

Vanema hooldusõigust teostavad mõlemad vanemad võrdselt. Isa eesõigused lapse hooldamisel kaotati Prantsusmaal 1970. aastal.

Vanema hooldusõiguse omamine erineb vanema hooldusõiguse teostamisest. Vanemal võib olla vanema hooldusõigus ilma seda teostamata.

Tavaolukorras teostavad mõlemad vanemad vanema hooldusõigust ühiselt, välja arvatud juhtudel, kui isaduse omaksvõtt on hiinenud lapse sünni järel rohkem kui aasta (sel juhul on vanema hooldusõiguse ühine teostamine võimalik vaid siis, kui kohtule esitatakse ühine avaldus või kui perekonnaasjade kohtunik (*juge aux affaires familiales*) teeb vastavasisulise otsuse). Ema võib seetõttu teostada vanema hooldusõigust ükski, kuid põhimõtteks on siiski nimetatud õiguse mõlema vanema ühine teostamine.

Isa ja ema, kes teostavad lapse suhtes ühiselt vanema hooldusõigust, peavad tegema ühiseid otsuseid kõigis teda mõjutavates olulistest küsimustes (kolimine, koolivahetus, kirurgilised operatsioonid jne).

Vanemaid, kellel on vanema hooldusõigus, kuid kes seda ei teosta, tuleb siiski teavitada teise vanema tehtud olulistest otsustest, et nad saaksid kasutada oma järelevalveõigust ja -kohustust. Neid tuleb hoida asjadega kursis, et nad saaksid vajaduse korral sotsiaalteenistusi või kohut võimalikest tõsisest probleemidest teavitada. Neil on endiselt kohustus aidata kaasa lapse ülalpidamisele ja kasvatamisele ning seetõttu võib neil lasuda kohustus maksta lapsetoetust. Kohus võib otsustada, kas vanema hooldusõigust teostatakse ühiselt või ainuisikuliselt.

3 Kui vanemad ei ole suutelised või ei soovi lapse eest vanemlikku vastutust kanda, kas nende asemele võib määrata mõne teise isiku?

Kui vanemad ei suuda ajutiselt oma laste eest hoolitseda, võivad nad usaldada lapsed kolmandate isikute hoolde. Samuti võivad nad pöörduda kohtu poole, kui soovivad lapse hoolduse asjades anda õiguste teostamise üle neile kolmandatele isikutele. Õiguste üleandmine on sel juhul vabatahtlik.

Kui vanemad seavad oma lapse ohtu, siis võib lastega seotud asju menetlev kohus, kellele mõlemad vanemad või üks vanematest on andnud asja lahendamiseks; isik, kellele laps on usaldatud, alaealise eestkostja või alaealine ise või peaprokurör nõuda lapse ümberpaigutamist ning anda ta üle kolmanda isiku hoolde või piirkondliku nõukogu (*Conseil départemental*) juhi alluvusse kuuluva laste hoolekandeametuse (*Aide Sociale à l'Enfance*) hoolde alla. Juhul kui vanemad ei ole selgelt huvitatud või võimelised teostama vanema hooldusõigust täielikult või osaliselt, võib üksikisik, asutus või laste hoolekandeametus, kuhu laps paigutati, või pereliige pöörduda üldreeglina kohtusse, et õiguste teostamine lapse hoolduse asjades täielikult või osaliselt neile üle anda. Seda nimetatakse mõnikord lapse hoolduse asjades õiguste teostamise sundüleandmiseks (*délégation forcée*).

Kui lapsevanemate suhtes kehtestatakse kaitsemeetmed (nt eestkoste või hooldus), ei kaasne sellega tingimata vanema hooldusõiguse teostamise äravõtmist. Teataval juhtudel võib tingimuste täitmise korral õiguste teostamise lapse hoolduse asjades või eestkoste siiski üle anda lapse huvidest lähtudes.

Kui vanemad on surnud või vanema hooldusõiguse teostamise võimalusest ilma jäetud (eriti vanema puhul, keda ei ole lapse jaoks olemas või kes ei ole võimeline oma soove väljendama), seatakse eestkoste. Määratakse perekonnakohtu, mis koosneb vähemalt neljast lapse huve silmas pidades valitud inimesest, ning selle liikmete hulgast valitakse eestkostja ja abistav eestkostja. Eestkostet jälgib perekonnaasjade kohtunik, kes täidab kohtuniku ülesandeid seoses alaealistele määratud eestkostjatega.

Vanema hooldusõigus kuulub avaliku korra hulka. See on võõrandamatu õigus. Lapsevanemad ei saa sellest loobuda.

Vanema hooldusõiguse teostamise osas võivad nad esitada teatud avaldusi või otsustada, et ainult üks kahest vanemast teostab vanema hooldusõigust, kuid see peab olema kooskõlas lapse huvidega.

Vanema hooldusõiguse teostamise üle otsustamiseks on vaja kohtuotsust, kui ei ole kokku lepitud teisiti. Lapse hoolduse asjades õiguste teostamise üleandmise suhtes kolmandale isikule kohaldatakse alati kohtu järelevalvet.

4 Kuidas lahendatakse vanemliku vastutuse küsimus, kui vanemad lasevad abielu lahutada või elavad lahus?

Vanemate lahusel ei mõjuta vanema hooldusõiguse teostamise üleandmise reegleid. Nad peavad mõlemad jätkama laste eest hoolitsemist ja võtma laste huvides vastu ühiseid otsuseid.

Kui nad ei jõua kokkuleppele, teeb perekonnaasjade kohtunik lahutusmenetluses või vanema hooldusõiguse teostamist käsitlevas menetluses vanema hooldusõiguse teostamise korra osas otsuse, võttes arvesse järgmist:

1. tava, millest vanemad varem kinni pidasid, või mis tahes kokkulepped, mille nad võivad olla varem sõlminud;
2. alaealise lapse seisukohad, mida ta väljendas kohtuniku korraldatud ärakuulamisel;
3. mõlema vanema suutlikkus täita oma kohustusi ja austada teise õigusi;
4. ekspertide aruannete tulemused, võttes eriti arvesse lapse vanust;

5. sotsiaalasutustesse tehtud järelepärimistest või vastupäringutest saadud teave;

6. ühe vanema füüsiline või psühholoogiline surve või vägivald teise vastu.

5 Kui vanemad sõlmivad vanemliku vastutuse küsimuses kokkuleppe, siis milliseid vorminõudeid peavad nad järgima, et kokkulepe oleks õiguslikult siduv?

Vanemad võivad kokku leppida kõigis meetmetes, mis otsustatakse oma lapse huvides, ja koostada vanemate kokkuleppe ise või vahendaja ja/või oma advokaatide abiga.

Seejärel võivad nad paluda perekonnaasjade kohtunikul kinnitada kokkuleppe, millega kehtestatakse vanema hooldusõiguse teostamise kord ja määratakse kindlaks panus lapse ülalpidamisse ja kasvatamisse, et muuta see täitmisele pööratavaks.

Kohtunik ei saa kokkulepet muuta ja kinnitab selle, kui ta ei ole just seisukohal, et see ei kaitse piisavalt lapse huve või et vanemad ei ole sellele vabalt oma nõusolekut andnud. Kohtunik võib teha otsuse ilma kohtuistungita.

Abielu lahutamisel vastastikusel kokkuleppel võivad mõlemad vanemad ja nende advokaadid määrata vanema hooldusõiguse teostamise korra ka lahutuslepingus. Mõlemad abikaasad ja nende advokaadid kirjutavad lepingule alla vähemalt 15päevase järelemõtlemisaja järel ning originaaleksemplar esitatakse notarile, muutes selle täitmisele pööratavaks.

Seega – välja arvatud juhul, kui abielulahutus toimub advokaatide vastastikusel kokkuleppel notarile esitatud lepingu originaaleksemplari alusel – on vajalik kohtuniku sekkumine selleks, et pöörata vanematevaheline kokkulepe vanema hooldusõiguse teostamise korra osas täitmisele.

6 Kuidas on võimalik vanemliku vastutuse küsimust kohtuväliselt lahendada, kui vanemad ei jõua kokkuleppele?

Kui vanemad ei suuda kokkuleppele jõuda ja nad ei soovi kohtu teel asju arutada, võivad nad omal algatusel osaleda perelepituses.

Perelepituse eesmärk on taastada vanemate omavaheline suhtlus, et nad suudaksid saavutada omavahelise kokkuleppe, võttes arvesse mõlema vanema ja eelkõige laste vajadusi. Selle raames on võimalik leevendada konflikti, edendada vastastikust mõistmist ja usaldust ning leida sel viisil praktilisi lahendusi nii perekorraldusele kui ka rahalistele aspektidele. Kui vanemad ei jõua kokkuleppele, võivad nad anda asja lahendada kohtunikule ja kokkuleppe saavutamisel võib kohtunik selle kinnitada või lisada selle vastastikusel nõusolekul lahutuslepingusse.

7 Kui vanemad pöörduvad kohtusse, milliseid last käsitlevaid otsuseid saab kohus teha?

Perekonnaasjade kohtunikud on pädevad otsustama vanema hooldusõiguse teostamise üle.

Nad võivad selle õiguse anda ainult ühele kahest lapsevanemast või otsustada, et mõlemad vanemad teostavad seda ühiselt.

Kui vanemad sellega ei nõustu, võivad kohtunikud lubada ühel neist teha ühekordse otsuse, näiteks lapse kolimise, koolivahetuse või meditsiinilise operatsiooni kohta, mis põhimõtteliselt nõuaks mõlema lapsevanema nõusolekut.

Perekonnaasjade kohtunikud võivad ka keelata alaealisel lapsel riigist lahkuda ilma mõlema vanema nõusolekuta, eriti kui on oht, et vanem läheb lapsega välismaale ega kavatse tagasi pöörduda, rikkudes sellega teise vanema õigusi.

Lapse hariliku viibimiskoha kindlaksmääramine kas ühe vanema aadressile või vaheldumisi nende aadresside vahele jäetakse tavaliselt kohtuniku otsustada.

Kui lapse harilik viibimiskoht on määratud ühe vanema aadressile, kehtestab kohtunik teisele vanemale suhtlusõiguse ja õiguse määrata ajutiselt lapse elukoht või ainult päevase suhtluse õiguse.

Kui laps on ohus, võib kohtunik otsustada, et suhtlusõigusega vanem näeb last kohtumispaigas, s.t neutraalses kohas, mida vastavate ametialade esindajad jälgida saavad. See on tavaliselt spetsiaalselt loodud keskkond, kuhu kaasatakse ka sotsiaaltöötajad ja psühholoogid.

Perekonnaasjade kohtunik on pädev määrama, et pool, kes lapse eest igapäevaselt hoolit ei kannu, osaleb lapse ülalpidamises ja kasvatamises. Tavaliselt kujutab see endast lapsetoetust, mida üks lapsevanem maksab teisele iga kuu.

8 Kui kohus otsustab, et lapse eestkostjaks jääb üks vanem, kas see tähendab, et see vanem võib kõiki lapsega seotud asju otsustada ilma neid enne teise vanemaga arutamata?

Kui kohtunik määrab lapse hariliku viibimiskoha ühe vanema juurde, jätkab teine lapsevanem, kui ei otsustata teisiti, hooldusõigust omava vanemaga ühise vanema hooldusõiguse teostamist, isegi kui laps ei tule tema koju. Mõlemad vanemad peavad jätkuvalt kõiki olulisi otsuseid tegema koos. Kui nad kokkuleppele ei jõua, peavad nad andma asja kohtunikule otsustada. Kui see on lapse huvides, võib kohtunik määrata vanema hooldusõiguse teostamise õiguse ühele kahest vanemast. See otsus võidakse teha juhul, kui lapse huvides on vaja viivitamata otsused vastu võtta ja üks vanematest on sobimatu, ei ole asjast huvitatud, temaga ei saa ühendust või ta komplitseerib järjepidevalt asju.

Vanema hooldusõiguse teostamise võimalusest ilma jäetud lapsevanemal on õigus jälgida lapse kasvatamist ja saada teavet last puudutavate peamiste valikute kohta.

9 Kui kohus määrab lapse vanemate ühise eestkoste alla, mida see igapäevaelus tähendab?

Mõiste „lapse hooldusõigus“ kaotati Prantsuse perekonnaõiguses 1987. aastal.

Mõistet „ühine hooldusõigus“ (*garde conjointe*) võib Prantsuse õiguses tõlgendada laialt – st vanemliku hooldusõiguse ühine teostamine – või kitsamalt – st kui lapse harilik viibimiskoht määratakse vaheldumisi kummagi vanema juurde (millele mõnikord viidatakse terminiga „*garde alternée*“, ehkki see mõiste on õiguslikult ebakorrekne: seda tuleks nimetada „kindlaks vahelduvaks viibimiskohaks“ (*résidence fixée en alternance*)).

Tavaolukorras teostavad vanemad vanema hooldusõigust ühiselt, ilma et oleks vaja seda reguleerida kohtuniku otsusega. Ühise hooldusõiguse põhimõte on sätestatud Prantsuse õiguses. See tähendab, et mõlemad vanemad osalevad lapse elus ja kasvatamises võrdselt ning tagavad talle vajaliku igapäevase hoolitsuse.

Vanema hooldusõiguse ühine teostamine tähendab seda, et vanemad teevad kõik last mõjutavad olulised otsused koos.

Laps võib vaheldumisi nädalate kaupa viibida ka kummagi vanema juures nende vastavatel aadressidel. See eeldab, et vanemad elavad üksteise lähedal ja saavad omavahel hästi läbi. Vahelduv viibimiskoht ei tähenda tingimata aja võrdset jaotust.

Vanemad teostavad sageli vanema hooldusõigust ühiselt, kuid lapse harilik viibimiskoht määratakse siiski tavaliselt kindlaks ühe vanema juurde, jättes teisele vanemale suhtlusõiguse ja õiguse määrata ajutiselt lapse elukoht.

10 Millisesse kohtusse või ametiasutusse peab esitama avalduse seoses vanemliku vastutusega? Milliseid vorminõudeid peab järgima ning millised dokumendid avaldusele lisama?

Perekonnaasjade kohtunikud on kohtunikud, kes on pädevad tegema otsuseid vanema hooldusõiguse küsimustes, mille puhul üks vanem või mõlemad vanemad ühiselt võivad nende poole pöörduda, esitades lihtsalt kohtusekretärile avalduse või tehes seda kohtutäituri kaudu.

Menetlus toimub suuliselt ja vanema esindamine advokaadi poolt ei ole kohustuslik. Pooled saavad valida, kas nad vajavad advokaadi abi või esindamist.

Avalduses tuleb märkida poolte perekonnanimed, eesnimed ja aadressid või vajaduse korral kostja viimane teadaolev aadress. Selles tuleb esitada avalduse ese ja lühidalt selgitada avalduse põhjuseid. Avalduse esitanud isik või tema advokaat peab sellele lisama kuupäeva ja oma allkirja.

Lapsevanem, kes esitab asja kohtunikule, peab esitama järgmised dokumendid:

– iga sellise lapse sünitõendi täielik koopia, keda avaldus puudutab;

– varasemad kohtuotsused, kui neid on;

– vanema isikut tõendava dokumendi koopia;

– aadressi tõendus (nt üürikuitung, elektriarve);

ja olenevalt avalduse laadist vanema viimase maksuteate, viimase maksudeklaratsiooni, kolme viimase palgalehe, saadud sotsiaalkindlustushüvitiste tõendite koopiad jne.

Vanema hooldusõiguse teostamise korra küsimust saab käsitleda ka koos lahutusega. Lahutuse saamiseks vastastikusel kokkuleppel peavad mõlemad vanemad andma sellele oma täieliku nõusoleku. Neil mõlemal peab olema oma advokaat. Pärast järelemõtlemissaega esitatakse esialgne abielulahutusleping notarile, muutes selle täitmisele pööratavaks. Kui laps soovib oma arvamust avaldada, menetleb abielulahutust kohus ja seda arutab kohtunik või kohtuniku määratud isik.

Muude lahutuste osas teeb otsuse kohus. Advokaadi kaasamine on kohustuslik.

Kõigil juhtudel tuleb alaealised ära kuulata, kui nad on võimelised asjaolusid mõistma.

11 Milline on menetluse kord sellistes asjades? Kas on võimalik kohaldada kiirmenetlust?

Kui juhtumiga seoses on esitatud avaldus (*requête*), kutsub kohtusekretär 15 päeva jooksul alates avalduse kättesaamisest väljastustega tähtkirja teel vastaspoole kohtuistungile.

Kui avalduses on aga märgitud, et vastaspoole aadress on viimane teadaolev aadress, kutsub kohtusekretär avalduse esitajat üles kasutama isiklikku kättetoimetamist.

Kohtusekretär teatab avalduse esitajale mis tahes viisil kohtuistungi koha, kuupäeva ja kellaaja.

Perekonnaasjade kohtunik võib vanema hooldusõiguse küsimused otsustada ka lahutusmenetluse raames (vt „Lahutus“).

Perekonnaasjade kohtunikud tegutsevad kiireloomulistel juhtudel ajutiste meetmete üle otsustavate kohtunikena. Ajutiste meetmete kohaldamise menetluses võib kasutada poolte kokkukutsumist kohtukutse (*assignation*) alusel. Kohtunik uurib juhtumit mõlema poole osalusel kohtuistungil ja teeb otsuse määruse vormis, mis ei kujuta endast sisulist *res judicata*'t. Ajutiste meetmete kohaldamise menetlus võimaldab kohtunikel võtta ajutisi meetmeid viivitamata, kuni tehakse sisuline otsus. Seega võimaldab ajutiste meetmete kohaldamise avaldus õigusi säilitada.

Ajutiste meetmete kohaldamise menetluses võib perekonnaasjade kohtunik määrata mis tahes meetmed, mille suhtes ei ole tõsiseid vastuväiteid või mida õigustab vaidluse lahendamise vajadus. Kuna tegemist on üksnes ajutiste meetmetega, kasutatakse seda menetlust harva.

Nõuetekohaselt põhjendatud kiireloomulistel juhtudel võivad perekonnaasjade kohtunikud, kellele asi on avaldusega lahendamiseks esitatud, anda loa määrata asja lahendamiseks istung lähiajale. Sel juhul teeb kohtunik asjas sisulise otsuse, kuid tähtjad on lühemad. Seda menetlusviisi kasutatakse väga sageli.

Teatavatel õiguses sätestatud juhtudel (perekonnaasjades on see seotud lapse ebaseadusliku äraviimisega) võib juhtumeid suunata sisulise kiirmenetluse (*procédure accélérée au fond*) korras ka perekonnaasjade kohtunikele. Kohtuasi algatatakse kohtukutsega, mille järel teeb kohtunik viivitamatu sisulise otsuse. Sellistel juhtudel ei ole vaja esitada kiireloomulisust tõendada. Menetluse olemusest endast tingituna tuleb kuupäev viivitamata kindlaks määrata. Pervägivalvalla juhtumite korral võib perekonnaasjade kohtunikel lasta kiiresti anda välja lähenemiskeeld tsiviilseadustiku (*Code civil*) artikli 515-9 jj alusel. Sel juhul peavad nad tegema otsuse kuue päeva jooksul pärast kohtuistungi kindlaksmääratud kuupäeva (28. detsembri 2019. aasta seadus). Selle kaitsemeetme eesmärk on kaitsta füüsilise või vaimse väärkohtlemise ohvriks langenud abikaasasid või endisi abikaasasid, võimaldades keelata igasugused nendevahelised ning vajaduse korral vägivaldse abikaasa või endise abikaasa ja laste vahelised kokkupuuted. Lähenemiskeeluga kehtestavad kohtunikud ka laste suhtes vanema hooldusõiguse teostamise meetmed. Eelkõige võivad nad otsustada anda ainuhooldusõiguse teostamise väärkohtlemise all kannatavale vanemale, võtta kuritarvitavalt vanemalt ära tema suhtlusõiguse ja õiguse määrata ajutiselt lapse elukohta või lubada piiratud suhtlusõigust kindlas kohtumiskohas.

12 Kas menetluskulude katteks on võimalik saada menetlusabi?

Kohtukulud (advokaaditasud, kohtutäituri tasud, sotsiaalasutustesse tehtud järelepärimised jne) võib tasuda Prantsuse riik. Üksikisikutele antakse tasuta õigusabi olenevalt nende vahenditest. Nimetatud abi võib katta kõik kohtukulud või ainult osa neist, sõltuvalt avalduse esitaja sissetulekust ja ülalpeetavate arvust. Avaldus tuleb esitada kohtuasja menetleva kohtu õigusabibüroole.

13 Kas vanemliku vastutuse kohta tehtud otsuse saab edasi kaevata?

Perekonnaasjade kohtuniku otsused on võimalik edasi kaevata ühe kuu jooksul, välja arvatud tsiviilkohtumenetluse seadustiku (*Code de procédure civile*) artikli 481-1 põhinevad otsused (sisulised kiirmenetlused lapse ebaseadusliku äraviimise küsimuses), mille saab edasi kaevata 15 päeva jooksul.

Perekonnaasjade kohtuniku määrused on võimalik edasi kaevata 15 päeva jooksul (ajutiste meetmete kohaldamise menetlus, lähenemiskeeld).

Apellatsioonkaebus tuleb esitada kirjalikult ja poolt peab kohustuslikus korras esindama advokaat. Seda arutatakse apellatsioonikohtus (*Cour d'appel*).

14 Teatavatel juhtudel võib osutada vajalikuks taotleda kohtult või mõnel muul ametiasutusel vanemlikku vastutust käsitleva otsuse täitmist. Milline on menetluse kord sellisel juhul?

Perekonnaasjade kohtuniku otsused vanema hooldusõiguse kohta on automaatselt täitmisele pööratavad.

Juhul kui ei täideta perekonnaasjade kohtuniku vanema hooldusõigust käsitlevat otsust, näiteks kui ühel vanematest on suhtlusõigus ja õigus määrata ajutiselt lapse elukoht ning teine vanem takistab tal seda õigust kasutada, võib esitada kaebuse selle ringkonna kohtu prokuröriile (*procureur de la République*), kus laps elab. Teise vanema suhtlusõiguse ja õiguse määrata ajutiselt lapse elukoht kasutamise takistamine kujutab endast kuritegu alaealise kinnipidamise eest, mille eest karistatakse üheaastase vangistuse ja 15 000 euro suuruse trahviga.

Perekonnaasjade kohtunikud võivad lisaks määratud meetmetele kehtestada ka karistusmaksed. Nad võivad omal algatusel kehtestada karistusmaksed ka oma otsuse täitmise tagamiseks. Kui asjaolud seda nõuavad, võivad nad lisada karistusmaksed ka mõne teise kohtuniku otsusele ja vastastikusel kokkuleppel abielu lahutamise lepingusse kantud vanemate kokkuleppele.

Kui vanem takistab tõsiselt või korduvalt ja tahtlikult otsuse, eraõigusliku dokumendi vormis advokaatide allkirjastatud ja notarile esitatud vastastikusel kokkuleppel abielu lahutamise lepingu või vanema hooldusõiguse teostamise korda käsitleva heakskiidetud kokkuleppe täitmist, võivad perekonnaasjade kohtunikud teda kohustada maksma sunniraha kuni 10 000 eurot.

Ning lõpuks võib riigiprokurör perekonnaasjade kohtuniku või lapsevanema taotlusel erandjuhtudel pöörduda politsei poole, et tagada kohtuniku otsuse, vastastikusel kokkuleppel abielu lahutamise lepingu või vanema hooldusõiguse teostamise korda käsitleva heakskiidetud kokkuleppe täitmine, näiteks suhtlusõiguse ja õiguse määrata ajutiselt lapse elukoht täitmisele pööramise osas.

Seega tuleks sõltuvalt asjaoludest pöörduda peaprokuröri või otsuse teinud perekonnaasjade kohtuniku poole.

15 Mida tuleb teha, et muu liikmesriigi kohtu vanemlikku vastutust käsitlevat otsust selles liikmesriigis tunnustataks ja täidetakse?

Prantsusmaal tunnustatakse ja täidetakse muu liikmesriigi kohtu vanema hooldusõigust käsitlevaid otsuseid, ilma et oleks vaja kasutada välisriigi kohtuotsuste täidetavaks tunnustamise menetlust.

Kuid mitte kõiki vanemlikku vastutust käsitlevaid otsuseid ei ole võimalik viivitamata täitmisele pöörata, vaid ainult neid, milles käsitletakse suhtlusõigust ja lapse tagastamist. Sel juhul tuleb esitada nõukogu 27. novembri 2003. aasta määruses (EÜ) nr 2201/2003 (**mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega**) (Brüsseli IIa määrus) osutatud tõendid. Muude vanemlikku vastutust käsitlevate otsuste tegemiseks on vaja vastava tõendi alusel välja antud täitmistunnistust.

Prantsusmaal tuleb Brüsseli IIa määruse kohaselt välisriikide täitedokumentide täidetavuse tunnustamise või kehtestamise avaldused esitada esimese astme kohtu (*tribunal judiciaire*) esimehele või tema esindajale (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 509-2). Kohtunikule esitatud avalduste puhul ei vaja juriidilist esindamist.

16 Millisesse kohtusse pean ma selles liikmesriigis pöörduma, et vaidlustada muu liikmesriigi kohtu vanemlikku vastutust käsitleva kohtuotsuse tunnustamine? Milline on menetluse kord eespool nimetatud juhtudel?

Määruse artikli 21 lõikes 3 sätestatakse, et „[...] [iga huvitatud osapool võib] [...] taotleda otsust, et kohtuotsust tunnustataks või ei tunnustataks“.

Prantsusmaal tuleb avaldus selle kohta, et muu ELi liikmesriigi kohtu vanema hooldusõigust käsitlevat otsust ei tunnustataks, esitada esimese astme kohtu esimehele või tema esindajale.

Selline avaldus võetakse vastu üksnes järgmistel alustel:

- selle liikmesriigi avaliku korra rikkumine, kus tunnustamist taotletakse, võttes arvesse lapse parimaid huve;
- lapse ära kuulamata jätmine, eeldades, et ärakuulamine on selle liikmesriigi menetluse aluspõhimõte, kus tunnustamist taotletakse; kaitseõiguse eiramine;
- vanemliku vastutuse teostamise takistamine;
- vastuolu hilisema kohtuotsusega kas riigis, kus tunnustamist taotletakse, või mõnes muus liikmesriigis või kolmandas riigis, kui see otsus vastab tunnustamiseks vajalikele tingimustele liikmesriigis, kus tunnustamist taotletakse;
- lapse paigutamise menetluse mittejärgimine.

Esimese astme kohtu esimehe otsust on võimalik edasi kaevata.

17 Millist õigust kohaldab kohus vanemlikku vastutust käsitlevas menetluses, kui laps või pooled ei ela selles liikmesriigis või on eri kodakondsusega?

Kui asjal on rahvusvaheline mõõde (üks pooltest või laps elab välismaal, välisriigi kodakondsuse olemasolu), tuleb esmalt kindlaks teha, kas Prantsuse kohtul on pädevust asjasse sekkuda.

Prantsusmaa kohtute pädevus

Nõukogu 27. novembri 2003. aasta määruse (EÜ) nr 2201/2003 artikli 8 kohaselt on Prantsusmaa kohtutel vanemliku vastutuse asjus pädevus lapse suhtes, kelle harilik viibimiskoht on Prantsusmaal.

Vastavalt määruse artikli 12 lõikele 1 on juhul, kui Prantsusmaa kohtutel on pädevus lahendada lahutuse avaldust, neil ka pädevus otsustada vanemlikku vastutust käsitlevate taotluste üle, kui abikaasad teostavad vanemlikku vastutust ühiselt ja nad on sõnaselgelt Prantsusmaa kohtute pädevust tunnistanud ning see on lapse parimates huvides.

Määruse artikli 12 lõike 3 kohaselt on liikmesriigi kohtutel ka seoses vanema hooldusõigusega pädevus artikli 12 lõikes 1 nimetatata menetlustes juhul, kui lapsel on oluline side selle liikmesriigiga, eeskätt seetõttu, et üks vanemliku vastutuse kandjatest viibib harilikult selles liikmesriigis või laps on selle liikmesriigi kodanik ning kõik menetluse pooled on kohtusse pöördumise ajal sõnaselgelt või muul viisil ühehäälselt kohtute pädevust tunnistanud ning see on lapse parimates huvides.

Lapse endise hariliku viibimiskoha kohtute pädevust võib laiendada ka siis, kui laps kolis teise liikmesriiki vähem kui kolm kuud enne seda ja vaidlus on seotud suhtlusõiguste muutumisega.

Lõpuks tuleb märkida, et vastavalt määruse artiklile 13 on juhul, kui artikli 12 alusel ei saa lapse harilikku viibimiskohta kindlaks teha ega kohtualluvust määrata, pädevad Prantsusmaa kohtud, kui laps viibib Prantsusmaal ja tema harilikku viibimiskohta ei saa kindlaks teha (lapspagulased või ümberasustatud lapsed).

Teatavatel asjaoludel võib kohaldada ka teistsugust rahvusvahelist konventsiooni või Prantsuse rahvusvahelist eraõigust, mis võib viia Prantsuse kohtute puhul kohtualluvuse tunnustamiseni.

Kohaldatav õigus

Kõnealuses valdkonnas kohaldab Prantsusmaa vanemliku vastutuse ja lastekaitsemeetmetega seotud kohtualluvust, kohaldatavat seadust, tunnustamist, kohtuotsuste täitmist ja koostööd käsitleva 19. oktoobri 1996. aasta Haagi konventsiooni artiklit 15. Seega kohaldatavad kohtud, kelle pädevuses on otsustada vanemliku vastutuse üle, oma õigust, kui konventsioonis ei ole sätestatud teisiti.

Seega juhul, kui Prantsusmaa kohtutel on vanemliku vastutuse küsimustes pädevus, kohaldatavad nad Prantsuse õigust (*lex fori*).

Kui seda nõuab alaealise kaitse, rakendatakse erandina olukorraga tihedalt seotud riigi õigust.

See veebileht on osa portaalist „Teie Euroopa“.

Sooviksime teilt [tagasisidet](#) selle kohta, kui kasulikuks peate sellel esitatud teavet.




Your
Europe

This webpage is part of an EU quality network

Viimati uuendatud: 10/08/2021

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusala koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkevõrgustikes. Komisjon ja Euroopa õigusala koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.